

Kitap Deęerlendirmesi

Maskeli, Mesafeli ve Kırılğan: Modernitenin Pandemik Halleri

Editör: Fahri ÇAKI

Ankara: Nobel Yayınları, 2020.

Osman Aydoğan*

Küreselleşme olgusunun boyutlarını gözler önüne seren Covid-19 pandemisi uzun bir süredir dünya gündeminde yer almaktadır. Pandemi, sağlığın yanında sosyal ve psikolojik yaşamı etkilemiş, kültürel, ekonomik ve politik alanlarda kriz yaratmıştır. Covid-19 pandemisi ayrıca gelecekte de karşılaşmanın muhtemel olduğu küresel çaptaki salgınlar, afetler ve krizler karşısında hazırlık yapılması gerekliliğini bizlere göstermiştir. Yapılacak olan bu hazırlığın sadece sağlık alanıyla sınırlandırılmamasının ve sosyal bilimler alanında yapılacak çalışmaların bu sürece dahil edilmesinin daha işlevsel sonuçlar üreteceği yaşanan tecrübeyle sabitlenmiştir. Disiplinler arası çalışmaların salgınla mücadeledeki öneminden hareketle Fahri Çakı'nın editörlüğünü üstlendiği, 29 sosyal bilimcinin 23 çalışmayla yer aldığı "*Maskeli, Mesafeli ve Kırılğan: Modernitenin Pandemik Halleri*" isimli kitap 2020 yılında yayınlanmıştır. Sosyal bilimler alanında araştırmalarını yürüten Fahri Çakı'nın kimlik, gençlik, beden göç konusunda çalışmalar yapmıştır. Bu konuların yanında pandemi olgusunun temeli olan ve Türkiye'de yeterli ilgiyi görmemiş afetler sosyolojisi alanında öncü çalışmalar gerçekleştirmiştir. Çakı'nın alana yönelik bilgi ve deneyimi kitabın ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Çalışmaların konu bütünlüğüne göre 5 ana bölüme ayrıldığı eserde ayrıca Fahri Çakı'nın bir giriş yazısı bulunmaktadır. Giriş bölümünde, epidemiden pandemi haline gelen Covid-19 virüsünün ortaya çıkış ve yayılış seyrine değinen Çakı, bireysel ve toplumsal yaşamı küresel anlamda etkileyen bu salgının fiziki/biyolojik sonuçlarının yanında insanların onu nasıl anlamlandırdıklarının önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun da sosyal bilimciler için bir görev niteliğinde olduğunu belirterek sosyal bilimciler ve uygulayıcılar arasındaki işbirliğinin

* Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, aydogan@sakarya.edu.tr

önemini vurgulamıştır. Özellikle yaşanan bu salgında karşılaştığımız sağlık sorunlarının yanında psikolojik, kültürel ve toplumsal sorunlar Çakı'yı doğrulamaktadır. İlk senesini geride bıraktığımız salgın mücadelesinin gösterdiği gibi, kontrolün sağlanması ve daha ciddi risklerin bertaraf edilebilmesi için pandemilerin biyolojik/fiziki etkilerinin yanında sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamlarının da araştırılması gerekmektedir. Çakı, kitabın sosyal bilimcilere yüklenen bu ödeve odaklanarak Covid-19 özelinde pandemi gerçekliğine ilişkin bilgi ve anlayışımızın gelişmesine katkı sunmayı amaçladığını belirtmektedir.

Kitap Covid-19 salgınına ilişkin öncü ve ilk çalışmalar arasında yer alması açısından oldukça önemli bir işlevi yerine getirmektedir.[†] Türkiye'de genel olarak ihmal edilen bir alan olarak afet ve sağlık sosyolojilerinin gelişimine katkı sunma hedefini de belirten Çakı, eserin Türkiye'de baş gösteren pandemi odaklı sosyalbilimsel araştırmalar trendi ile ortaya çıkmadığının altını çizmektedir. Kitabın yazarları arasındaki isimlerin birçoğunun öncesinde insan kaynaklı afetler üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Ayrıca kitap bir yönüyle yine Çakı'nın editörlüğünde hazırlanan *Doğal Afetler ve Yerel Topluluklar* adlı kitabın pandemi özelindeki devamı niteliğindedir. Bu nedenle kitap sabit bir istikamet üzerinde yapılması hedeflenen bir çalışma planının uzantısıdır. Bu anlamda Türkiye'de yapılacak afet sosyolojisi çalışmalarına oldukça katkı sağlaması beklenmektedir.

Kitapta sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerden isimlerin yer alması okuyucuya salgına yönelik farklı perspektifleri bir arada sunmaktadır. Her başlıkta farklı kavramsal, kuramsal temellerden hareketle varılan sonuçlar zengin bir içerik sunmakla birlikte bazı bölümlerde düşüncelerin kesişmesine veya çelişmesine neden olmaktadır. Kolektif kitaplarda rastlanması mümkün olabilecek bu durumları kabul eden Çakı, kendini tekrar eden bilgi ve fikirlere karşı okuyucusuna sabırla okumayı veya o kısımları hızlıca geçmeyi önermektedir. Nihayetinde kitapta sosyoloji ağırlıkta olmak üzere siyaset bilimi, eğitim bilimleri, ekonomi, psikoloji, felsefe, edebiyat ve ilahiyat gibi farklı disiplinlerin toplanması okuyucuya ve genel olarak alana oldukça katkı sunacak zengin bir içerik sağlamıştır.

Kitabın ilk ana bölümünde "*Pandemi ve Sosyal Bilimler*" (s. 27-109) başlığı altında 4 farklı çalışma bulunmaktadır. Bölümde genel itibariyle kuramsal temel ya da paradigmanın ne olabileceği tartışılmaktadır. Pandeminin afetler sosyolojisi bağlamında ele alınabileceğini belirten Çakı, alanda öne çıkan üç afet paradigmasının konuya nasıl yaklaştıklarını ve

[†] Bu çalışmadan kısa bir süre önce Dilek Demirbaş, Veysel Bozkurt ve Sayım Yorgun (2020) editörlüğünde "*COVID-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri*" (İstanbul Üniversitesi Yayınevi) ve Muzaffer Şeker, Ali Özer, Zekeriya Tosun, Cem Korkut ve Mürsel Doğrul (2020) editörlüğünde "*Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu*" (TÜBA Yayınları, TÜBA Raporları No:34) çalışmaları yayınlanmıştır.

pandemiyle mücadelede afetler sosyolojisinin konumunu incelemektedir. Covid-19 pandemisinin sırasıyla risk, dil, yönetim, kırılğanlıklar ve eşitsizlikler, politik boyut, korku, mesafe, sosyal mesafe, izolasyon ve yalnızlaşma temaları üzerinden geniş bir analizini sunan Çakı, toplumların risk algılarının ve risk yönetim mekanizmalarının objektif tehlike analizine değil, hastanın kimliğine ve kimi tehdit ettiğine bağlı olarak sosyo-politik inşa süreçlerine dayandığı sonucuna varmıştır. Aynı bölümde “*Beden Sosyolojisi Açısından Pandemi*” başlıklı çalışmasıyla Kadir Canatan, yapı ve özne merkezli beden teorilerinin bir senteziyle insanı “beyani bir varlık” olarak ele almaktadır. Sosyolojinin bedene olan ilgisinin yetersiz oluşunu ‘disipliner körlük’e bağlayan Canatan, salgınla birlikte yeni bir toplum, yeni bir insan ve yeni bir beden modellemesinin ortaya çıktığını savunmaktadır. Alper Uzun ve Burak Oğlakçı’nın ele aldığı “*Pandemiye Yol Açan Faktörler*” başlığında ise bütüncül bir tarihsel seyir ışığında salgınların panoramasını sunmaktadır. Nüfus yoğunluğu, kentleşme, yoksulluk ve hareketlilik faktörleri ve ölüm oranları arasındaki ilişki üzerinden Çakı’nın kırılğanlık paradigması yaklaşımını örneklenmiştir. Bölümün son çalışması olan “*Pandemiye Karşı Kültürel Tutum ve Tavırlar*” başlığı Aydın Aktay tarafından ele alınmıştır. Sembolik etkileşimcilik kuramının ve Durkheim’cı bakış açısının pandeminin anlaşılması noktasında oldukça işlevsel olacağını belirten Aktay çalışmasında, salgının sınıf, ideoloji, dini, kültürel farklılıklara; cinsiyete, yaşa ve bölgeye göre algılama ve tepki verme farklılıklarını ele almaktadır. Aydın, kolektif bilinç durumlarının da önemine değinerek kıta, ülke, topluluklar bağlamında geniş bir tartışma zemini sunmaktadır.

“*Pandeminin Etkileri*” (s. 113-241) başlığıyla kitabın ikinci ana bölümünü oluşturan kısımda 6 alt başlık 8 araştırmacı tarafından ele alınmıştır. Bölümün muhtevasını genelde pandemilerin özelde ise Covid-19 salgının toplumdaki sosyal, kültürel, ekonomik, psikolojik ve politik etkileri incelenmektedir. İlk olarak “*Covid-19 Pandemisinde Alınan Bazı Önlemlerin Damgalanma ve Ayrımcılık Süreçlerine Etkileri*” başlığıyla Türkiye’deki önlem ve uygulamaları değerlendiren Roza Dinçer, Goffman’ın damgalanma kuramından hareketle toplumdaki belirli grupların damgalanma ve ayrımcılığa maruz kalmalarını değerlendirmektedir. Önceki bölümde Türkiye’deki kültürel yapıya olumlu bir rol atfeden Aydın’a karşın Dinçer bu yapının salgın sürecinde olumsuz bir etkisinin olduğunu ifade etmektedir. Salgın sürecinde bireyler üzerindeki ifade ediş biçiminin dahi çok önemli bir rol oynadığını belirten Dinçer, damgalamanın kronik rahatsızlığı olanlar, engelliler, yaşlılar ve göçmenler üzerine yoğunlaştığı sonucuna varmaktadır. Yonca Altındal da benzer şekilde salgın ve ayrımcılık üzerinden hareketle “*Yeryüzündeki ‘Çirkin Ördek Yavru’larının*

Hapşırık/Öksürük İle İmtihanı: Sosyolojik Bir Açıklama” başlığını ele almıştır. Çalışmasında pandemi karşısında kırılğan grupları değerlendiren Altındal, 1970 sonrası sosyal devlet anlayışındaki değişim ve toplumcu bakışın terki neticesinde daha fazla riskle karşı karşıya kalan sosyal gruplardaki artışla kırılğanlık paradigmasının güç kazandığını eklemektedir. Bu bağlamda pandemi ve sosyal politika çerçevesinde kırılğanlık, prekarya, güçlen(dir)me kavramlarını tartışmaktadır. Özellikle göçmenler, kadınlar, azınlıklar gibi risk gruplarının olumsuz etkilenmelerinin muhtemel olduğunun altını çizmektedir. Kapitalizmin sorgulanması, insanlık çağı tartışmaları, post-truth gibi olgulara ilişkin sosyolojik yorumların ve analizlerin yapılmayışının beraberinde kırılğan grupların mevcut durumlarının sabit kalmasına neden olduğunu belirterek sosyal politika alanının da bu sorguya dahil edilmesi gerektiği noktasına ulaşmaktadır. Ahmet Keser ise “*Covid-19 Pandemi Sürecinin Siyasi Yaşama Etkileri ve Geleceğe İlişkin Değerlendirme*” başlığıyla pandeminin yarattığı riskler neticesinde topluma ‘özgürlükler’ ve ‘güvenlik’ arasında bir tercih dayatması sunacağına altını çizmektedir. Keser, küresel çapta sağlanacak koordinasyon için yeterince güven ortamı olmadığını belirterek dünyanın daha bölünmüş ve çatışmacı bir hale evrilebileceği tahmininde bulunmaktadır. Rengin Ak, Armağan Türk ve Berna Bingül’ün “*Pandeminin Ekonomik Etkileri*” başlıklı kolektif çalışmasında ise pandeminin iktisadi yönü ele alınarak önceki salgınlardan hareketle pandeminin olumlu tarafının da olduğunu belirtmişlerdir. Hükümetlerin kamu sağlığını koruma adına tıbbi adımlarını netleştirmesi olumlu bir yansımayken süreçte eşitsizliğin artışı da olumsuz yansımaları oluşturmaktadır. Hüseyin Şahin ise daha mikro bir boyuta inerek “*Koronavirüs Krizinin Psikolojik Boyutları*” başlıklı çalışmasıyla süreçteki korku, kaygı ve stres faktörlerini ele almaktadır. Salgın sürecinde öfke, korku, kaygı vb. duyguların normal olduğunu ancak bu duyguların kontrolü ele almaması gerektiğini vurgulayan Şahin, yetkili kurum ve kuruluşların uyarılarına uyulması gerektiğini tavsiye etmektedir. Bölümün son başlığı ise eğitim alanına odaklanmaktadır. Taner Atmaca tarafından hazırlanan çalışmada, tarihsel süreç içinde eğitimdeki talep artışı ve okulların toplumsal hayatın yaşandığı önemli alanlara dönüşmesi ve bu yoğunluğu nedeniyle salgın yayılımına zemin hazırlayabileceği endişesiyle eğitimin dijitalleşmesi süreci ve bu sürecin yarattığı fırsatlar, riskler ve eşitsizlikler değerlendirilmektedir. Atmaca, salgın sürecinde eğitimde bireylerin öğrenme özgürlüğünün sağlanması ve öğrenme pratiklerinin okul dışına taşınmasının bir fırsat olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. Ancak kalabalık, yoksul ve kırsal bölge ailelerine mensup çocukların eğitime erişim zorluğu da sürecin olumsuz tarafını yansıtmaktadır. Atmaca, sürecin uzama ihtimaline karşı yeni duruma uygun beceriler ve öğretim-öğrenme metotları

geliştirme gerekliliğini vurgularken bu uzamanın özellikle okula yeni başlayacak öğrenciler için bazı eksikliklere neden olabileceğini ifade etmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde “*Pandemi ve Mekan İlişkileri*” (s. 245-295) başlığı altında üç çalışma yer almıştır. İlk olarak Alper Uzun ve Oğuzhan Özkan’ın ortak çalışması coğrafi perspektifin gerekliliği üzerine odaklanmaktadır. Uzun ve Özkan, ‘mutlak mekan’ ve ‘görece mekan’ anlayışlarını farklı gelenekler etrafında tartışarak günümüzde uygulanan pandemi karşıtı önlemlerin 8000 yıl önce Mezopotamya’daki uygulamalarla aynı oluşu sonucuna mekan kısıtlaması üzerinden varmışlardır. “*Kırsal-Kentsel Algulamalar ve Alan Sorunu Olarak Pandemiler*” başlıklı yazısıyla Serdar Nerse, kır ve kent alanlarındaki risk durumu, salgınların sosyo-ekonomik etki farklılıkları üzerinden mekân bağlantılı algılara ve bu algıların çıktıklarına odaklanmaktadır. Sosyal inşacı bir bakış açısıyla mekânsal farklılığı avantaj ve dezavantajlarıyla değerlendiren Nerse, pandemilerin bir kent sorunu olarak görme eğiliminin yüksek olsa da kırsal alanlara karşı da ciddi bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir. Kırsal alanlardaki sınırlı sağlık erişimi gibi etmenlerin salgına karşı savunmasızlığı arttırdığı uyarısında bulunarak pandemi risklerinin herkes için eşit olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. Nerse aşırı genelleştirilmiş yasaklar yerine yerelleştirilmiş ve hafifletilmiş önlemlerin daha işlevsel olacağını belirtmektedir. Ancak Nerse’nin bu görüşü günümüzle karşılaştırıldığında tartışmalı bir noktada durmaktadır. Bölümün son çalışması ise “*Pandemi Sürecinde Adil Entegrasyonu Yeniden Düşünmek*” başlığıyla Cihan Ardili’ye aittir. Ardili, adil entegrasyon kavramı çerçevesinde göçmenlerin pandemi deneyimlerini ele almaktadır. Gaziantep’teki Suriyeli göçmenler üzerinden nitel verilerle entegrasyon konusundaki durumu değerlendirmektedir. Göçün kendi yarattığı belirsizliğe ek olarak göçmenlerin kendi belirsizliklerinin eklenmesi durumu gittikçe zorlaştırmaktadır. Ardili bu duruma karşı “ötekilerle ilişki kurmada farklılık ya da benzerliği değil, farklılık ve benzerliği” birlikte seçmenin daha anlamlı bir ortam sunacağını düşünmektedir.

“*Pandemi Yönetimi*” (s. 299- 391) ana başlığındaki dördüncü bölümde 5 çalışma yer almaktadır. Başlığın ‘yönetişim’ şeklinde olmasının daha uygun olabileceğini ancak uluslararası işbirliği konusunda iyi bir performansın sergilenmemesi nedeniyle bundan vazgeçildiğini belirten Çakı, ilk çalışmanın sahibi Arman Zafer Yalçın’ın da bu konuda aynı kanaate sahip olduğunu belirtmiştir. Pandeminin küresel boyutta olması çözümünün de küresel bir işbirliğine dayanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün bu konudaki merkezi konumuna değinen Yalçın, DSÖ’nün küresel sağlık hizmetleri üretme noktasında geri planda kaldığını ifade etmektedir. Sağlık sektörü ve egemen sermaye ilişkisi üzerinden vardığı bu

sonuç salgınla başa çıkma noktasında olumsuz bir tablo sergilemektedir. Bu olumsuz tablonun sadece salgınlara değil küresel iklim değişiklikleri, doğal afetler, savaş, terörizm, yoksulluk, ırkçılık, göç gibi alanlara yansımaları da muhtemeldir. Bölümün ikinci çalışması ise “*Sosyal Sermaye Turnusolü Olarak Pandemi: Güven ve İşbirliği*” başlığıyla Mustafa Kemal Şan ve Osman Aydoğan’a aittir. Çalışmada pandemi ve sosyal sermaye ilişkisi üzerinden ülkelerin salgınla mücadele noktasında toplumsal güven ve işbirliğinin kilit rolü vurgulanmaktadır. Özgürlük-güvenlik-risk bağlamında salgın yönetiminde sosyal sermaye seviyeleri yüksek ülkelerin avantajlı konumlarını ülkeler arası kıyaslamalarla gösteren çalışma, pandemi sonrasında yeniden şekillenecek yaşam tarzlarına da değinmektedir. Krizlerin çözülmesinde sosyal sermayenin tek faktör olmadığı belirtilen çalışmada sivil katılım ve eşitsizlik olgularının kriz zamanlarındaki görünümüne de vurgu yapılmaktadır. Salgının bir uyarı mahiyetinde okunması gerektiği ve eşitlikçi bir sosyal politika anlayışı, karşılıklı işbirliği, güven, ötekine karşı sorumluluk bilinci gibi etmenlerin gelecek krizlerin daha hazırlıklı karşılanması noktasındaki önemi üzerinde durulmuştur. Celalettin Çevik “*Halk Sağlığı ve Ulusal Güvenlik Sorunu Olarak Pandemiler*” başlığındaki çalışmasında pandemi yönetimi ve ulusal güvenlik ilişkisine dikkatleri çekmektedir. Pandeminin bütün ülkeler için bir sorun oluşturduğu ve ülkelerin öz kaynaklarının durumuna bağlı olarak ulusal güvenlik sorununa dönüşebileceğini ifade eden Çevik, sağlık sistemlerinde özel sektörden ziyade kamu rolünün artırılması gerektiğini savunmaktadır. Pandemi yönetimi noktasında Covid-19 tecrübesi kamu kurum ve kuruluşlarının önemini ve sivil toplum kuruluşlarıyla yapacakları işbirliğinin işlevselliğini bizlere göstermiştir. Balıkesir örneği üzerinden yerel yönetimle ve pandemi ilişkisine değinen Mürsel Sabancı ve Ali Erfidan, belediyelerin sorun odaklı çalışmalarından örneklerle ortaya çıkan sonuçları değerlendirmişlerdir. Salgına yönelik bilinçlendirme, dezenfektasyon, maske üretimi ve dağıtımı gibi çalışmaların yerel yönetimler ve sivil toplum işbirliğinde yapılmasının olumlu getirilerine değinilen çalışmada “otonom çok sayıda aktörün kendi aralarında karşılıklı etkileşimi ile oluşturduğu yönetişimin” salgınla mücadelede daha başarılı sonuçlar alınmasını sağlayacağı sonucuna varılmıştır. Bölümün son çalışmasında ise yine benzer şekilde kent konseyleri özelinden sivil dayanışmanın olumlu rolüne değinilmektedir. Mürsel Sabancı ve Ahmet Furkan Çetin’in ele aldığı çalışmada kolektif çalışmalar üzerine daha fazla araştırmanın yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Kitabın ilk dört bölümünde Covid-19 özelinde pandemiye yönelik sosyal bilimler çerçevesinde analizler ve çözüm önerileri sunulmuştur. Farklı ve geniş bir perspektifte ele alınan çalışmalar kuramsal geleneklere dayandırılarak bilimsel niteliklerine öncelik verilmiştir. Çalışmalarda

kesişen noktalar olsa da pandemilerin anlaşılması, açıklanması ve yönetilmesi noktasında oldukça verimli katkılar sunulmuştur. Ancak Çakı, kitapta sosyal bilimsel çizginin yanında alternatif söylemlere de yer verilme isteğiyle son bölümün edebiyat, ilahiyat, felsefe ve komplo teorileri bağlamında ele alınan çalışmalara ayrıldığını belirtmiştir. Hastalığın edebiyatla olan ilişkisiyle başlanan bölümde Mehmet Narlı ve Sercan Ceylan, edebi metinler üzerinden salgın tasvirleri sunmuş ve bu tasvirleri analiz etmişlerdir. Recep Önal ise dini yaklaşımlar özelinde Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam düşüncelerindeki afet, salgın ve musibetlere değinmiştir. Sonrasında Barış Şentuna, pandemiye felsefi/etik bağlamda değerlendirmiştir. Farklı bir pencereden yaklaşımla Covid-19 salgınında gündeme gelen komplo teorileri üzerinden bir okumayla toplumda bu doğrultuda yaşanan artışlar sonraki bölümde Abdurrahim Korkmaz tarafından ele alınmıştır. Son çalışmada ise Mustafa Özbaş salgınlara yönelik dini bir tutum olan 'dua' konusuna değinmiştir.

2019 yılının sonunda varlığını gösteren ve 2020 yılının mart ayında ülkemizde ortaya çıkarak gündemimizin öncelikli konusu haline gelen Covid-19 özelindeki pandemi olgusu, yarattığı belirsizlik itibariyle sağlık çalışmalarının yanında sosyal bilimlerde de merkezi bir noktayı işgal etmeye başlamıştır. Yaşanan süreçte belirsizliğin yanında yaşanan bilgi karmaşasının salgınla mücadeleyi olumsuz bir yönde etkilediğini göstermiştir. Ayrıca salgının sadece fiziki/biyolojik değil sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve psikolojik etkileri olduğu artık kabul görmektedir. Bu anlamda farklı disiplinler ışığında ele alınan bu çalışma, kuramsal dayanakları, analizleri ve çözüm önerileriyle disiplinler arası bir perspektif sunarak yaşanan belirsizliğin ve bilgi karmaşasının önüne geçilmesi için iyi bir izlek sunmaktadır. Kitabın kolektif bir çalışmanın ürünü olması içeriğinde kesişme ve çatışmaların yer almasına neden olmuştur. Ancak özellikle sosyal bilimlerde yapılan çalışmalarda daha makul karşılanabilecek benzerlikler ve farklılıklar kitabın literatüre vereceği katkısının değerini eksiltmemektedir. Bunun yanında kitabın Covid-19 salgınının erken tarihlerinde derlenmiş olması zaman içerisinde bazı konulardaki hatalı ve eksik hususları ortaya çıkarması muhtemeldir. Bu sorun sadece bu kitap için değil bütün bilimsel çalışmalar için geçerlidir. Bilimsel çalışmaların kümülatif özelliği bu ihtimali makul kılmaktadır. Kitabın en dikkat çekici yönü ise gelecekte farklı versiyonlarıyla küresel çapta yüzleşebileceğimiz salgınlar, afetler ve krizler konusunda öncü bir çalışma olmasıdır. Geniş bir perspektifte afet, salgın, kriz odaklı konuların ele alınması sosyal bilimlerde çözüm odaklı çalışmalara oldukça katkı sağlayacağı düşünülmektedir.